

мінена українським відповідником *Світло*. Він є більш семантично точним і, крім того, в українській лінгвокультурі має позитивну оцінку конотацію, що може сприяти відповідному впливу на споживача.

У деяких випадках можна помітити семантично некоректне використання англійських лексем, переданих українською графікою. Такою, наприклад, є назва стоматологічної клініки *Дент лайф*, друга частина якої сприймається доволі однозначно як похідна від англ. *life* – «1) життя, існування» [1, с. 554]. Однак першій частині назви в англійській мові відповідають омоніми *dent I* – «вибоїна, западина» і *dent II* – «тех. зуб, зубець; насічка, зарубка; нарізка» [1, с. 259], жоден з яких не має нічого спільного зі стоматологією. У той же час, близький за звучанням прикметник *dental* означає «1) зубний; 2) зуболікувальний» [1, с. 259], що, очевидно, і малося на увазі в наведеній назві. Крім семантичної неточності одного з компонентів, сумнівно видається лексична сполучуваність цих англіцизмів: враховуючи наведені словникові значення, українською назва повинна передаватися як *зубне (зуболікувальне) життя*. Припускаємо, що у той час як перший компонент ергоніма своєю появою зобов'язаний неточності, другий покликаний надавати йому позитивних, життєствердних оцінних конотацій.

Подібна семантична неузгодженість показова і для ергоніма *Сонлайн*, який складається з механічно поєднаних українського іменника *сон* (очевидно, в атрибутивній функції – за традицією англійської мови) і транскрибованого англійського *line* – «лінія, межа, штрих» [1, с. 558], що доводиться розшифрувати як *сонна лінія* або *лінія сну*. Значення українського компонента в цьому ергонімі пояснюється уточненням, яке супроводжує назву: *Ортопедичні та анатомічні матраци, каркас-ліжка*. Але, як і в попередньому прикладі, не зрозуміло, як із цим пов'язане значення транскрибованого англіцизму. Крім того, не лише сама назва утворена як складне слово (поєднання двох іменників без сполучного голосного), але до такої ж форми в уточненні згорнуто відоме, зрозуміле і граматично нормативне словосполучення *каркасні ліжка* → *каркас-ліжка*, що сприймається як поєднання іменників *каркас* у початковій формі та *ліжка* у формі родового відмінка і може спричинити неправильне розуміння.

Подібна зміна форми слів, давно запозичених з інших мов, спостерігається у багатьох ергонімах під впливом транскрибованих англіцизмів. Наприклад, назви кредитних установ *АвтоФінанс*, *КомпаньйонФінанс* містять у своєму складі лексему французького походження *фінанси*, яка передається у фонетичній і граматичній формі, властивій англомовному відповіднику *finance* – «1) *pl* фінанси, прибутки» [1, с. 365]. В англійській мові названий іменник не має формальних показників множини, хоч і передає це граматичне значення. Для української таке його вживання є порушенням граматичної норми. Таку ж цілковиту недоцільність транскрибування англійської фонетичної форми слів констатуємо в назві магазину спортивних товарів *Екстрем стайл*. Крім лексеми *екстрим*, про яку вже йшлося вище, особливу увагу привертає другий компонент цієї назви, що не є власне англіцизмом і давно запозичений українською мовою з латинської як іменник *стиль*. Подібні запозичення мають свою традицію використання і словотворення в українській мові, через що їхнє надходження до словникового складу мови вразі (хоча і в іншій формі) кваліфікуємо як надлишкове.

Отже, з метою створення виразно індивідуальних і запам'ятовуваних ергонімів у них нерідко використовують англіцизми, ще не засвоєні українською мовою. Для спрощення сприйняття таких одиниць їх транскрибують кирилицею. У проаналізованому матеріалі найбільш типовим є використання транскрибованих англіцизмів як частини складних слів. У таких випадках графічне засвоєння компонентів полегшує сприйняття назви в цілому реципієнтами. Вживання в ергонімах багатозначних англомовних лексем потребує корекції, особливо якщо вони можуть бути замінені українськими відповідниками. Також варто дотримуватися семантичної узгодженості компонентів. Використання у назвах організації слів, давно запозичених з інших мов, у їх англійській фонетичній формі вважаємо недоцільним як з точки зору складності їх розуміння, так і з огляду на невідповідність цих одиниць чинним мовним нормам.

Подальші дослідження в цьому напрямку допоможуть з'ясувати, чи дійсно транскрибована форма сприяє кращому розумінню англіцизмів у назвах, чи тільки полегшує їх сприйняття.

Література:

1. Великий англо-український словник / Авт.-уклад. М. В. Адамчик. – Донецьк : «Видавництво Сталкер», 2002. – 1152 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
3. Зеніна А. В. Адаптація англіцизмів у термінології української банківської справи: автореф. дис. ... канд. філол. наук; 10.02.01 – українська мова. – Донецьк : Донецький національний університет, 2014. – 21 с.
4. Зирка В. В. Неолексика в рекламі: необхідність или реальність? // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского: научный журнал. Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Симферополь : Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, 2009. – Том 22 (61). № 2. – С. 95–98.
5. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : монографія [Електронний ресурс] / Н. Ф. Клименко, С. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк. – К. : Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2008. – Режим доступу : http://lib.moh.gov.ua/Dynamichni_proceny.pdf
6. Нечаева И. В. Актуальные проблемы орфографии иноязычных заимствований. – М. : Издательский центр «Азбуковник», 2011. – 168 с.
7. Новий словник іншомовних слів / Укладання і передмова О. М. Сліпущко. 20000 слів. – К. : Аконті, 2007. – 848 с.
8. Нові слова та значення: словник / Ін-т укр. мови НАН України; уклали: Л. В. Туровська, Л. М. Василькова. – К. : Довіра, 2009. – 271 с. – (Словники України).
9. Український правопис / Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України, Ін-т укр. мови НАН України. – К. : Наук. думка, 2007. – 288 с.

УДК 81'373.611-028.13

М. О. Солтис,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СКЛАДНОСКОРОЧЕНИХ СЛІВ. ГЕНЕТИЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ СКОРОЧЕНЬ

У статті проаналізовано роль складноскорочених слів у процесах словотвору, особливості їх формування. Проведено аналіз принципів, з допомогою яких утворюються нові скорочення.

Ключові слова: словотвір, скорочення, словоскладання, морфема, принципи формування скорочень.

В статье проанализирована роль сложносокращённых слов в процессах словообразования, особенности их формирования. Проведен анализ принципов, с помощью которых образуются новые сокращения.

Ключевые слова: словообразование, сокращения, словосложение, морфема, принципы формирования сокращений.

The article analyzes the role of abridgements in word formation process and the peculiarities of their formation. Specifically addressed are the principles governing the formation of new shortenings.

Key words: word formation, shortening, compounding, morpheme, shortening formation principles.

Важлива властивість скорочень, поряд з іншими лексичними одиницями, – слугувати базою для подальших словотвірних процесів. У цьому виявляється і їх унікальність. Редукція форми та змісту не перешкоджає їм творити нові лексичні одиниці у поєднанні з іншими словотвірними одиницями.

Одним з найпоширеніших видів словотвірних конструкцій, до складу яких входять скорочення, є складноскорочені слова. Їх форма, структура, правопис зумовлені і вихідною формою, яка зазнала скорочення, і власне скороченням, і елементом, з яким скорочення поєднується в процесі формування нової похідної одиниці. Досліджуючи процеси словоскладання, можна виявити елементи, які перебувають на межі словоскладання та скорочення. Аналіз дозволяє виявити композити, що виникають в результаті елімінації окремих частин їх складових (напр., *Ölweig* ← *Ölbaumzweig* ← *Ölbaum* + *Zweig* – гілка оливкового дерева). Можна навести також приклади, в яких процесу скорочення підлягає не перша, а друга складова композиту, напр., *Briefsteller* ← *Briefschriststeller* – автор листа, *Vietnamfilm* ← *Vietnamspielfilm* – художній фільм про В'єтнам.

Мета пропонованої статті – проаналізувати особливості формування складноскорочених слів, показати їх взаємозв'язки з іншими одиницями словотвору та з'ясувати визначальні принципи для утворення нових скорочених одиниць.

Матеріалом дослідження послуговували 3000 скорочених слів німецької газетної лексики, зібраних методом загальної вибірки у німецькомовних друкованих виданнях, зокрема щоденних газетах «Frankfurter Allgemeine Zeitung» та «Süddeutsche Zeitung».

Приклади, які містяться у класичних підручниках з лексикології, зачисляють до нормальних випадків словоскладання, навіть якщо вони не є вільними морфемами, і аж ніяк не вважають їх скороченнями. Наведемо такі приклади: *Doppel* ← *doppelt* – подвійний; *Einzel* ← *einzel* – окремих; *Sonder* ← *besonders* – особливий. Тут не йтиметься про те, чи були вони раніше частиною складеного слова або префіксом¹, а передусім, чи слід розглядати їх як скорочення. Проти цього промовляє не лише мінімальна кількість опущених елементів (частково можуть опускатись навіть окремі звуки) а й те, що до складу композита входить не ціле утворення скороченої форми повної вихідної лексеми. Отож, тут радше можна стверджувати про вище алomorфії, тобто варіювання морфеми, яка існує лише у певному фонемному, морфологічному або лексичному оточенні.

У праці Г. Ортнер/Л. Ортнер окремо виділено групу «складених слів з лексично несамостійними складовими» [7, с. 31]². До цієї групи зачислено також словотвірні конструкції з першими складовими скороченого слова на зразок *US-*, *UN-*, *NS-*, *D-* тощо. За класифікацією, що є базовою для роботи, вони належать до часткових скорочень, або їх можна зачислити до складених скорочень, які вимовляються по літерах; якщо перша складова вихідної форми представлена більше, ніж однієї літерою, тоді всі літери необхідно вимовляти за правилами алфавіту.

Проаналізуємо дволітерні утворення *US-*, *UN-*, *NS-*, чи можуть вони функціонувати у мові самостійно, чи лише в поєднанні з певними словами. Щодо *UN-*, то у сучасних словниках німецької мови подано відповідник – *United Nations* – об'єднані нації, отож вважаємо, що це складене багатосегментне скорочення, яке читають за правилами вимови в алфавіті.

Натомість *US-* не вживається в німецькій мові самостійно у значенні *United States* – Сполучені Штати, така ж ситуація із *NS-*. Отож ми не можемо зачислити такі лексеми до складених скорочень, а визначаємо їх як часткові скорочення за прикладом *NE-Metale*, *WM-Finale*. Складність полягає в трактуванні базових лексем: *US-Präsident* – президент США; *NS-Regime* – націонал-соціалістичний режим. Утворення *NS* вживалося спочатку на позначення офіційних назв у таких сполученнях, як *NS-Studentenbund* – націонал-соціалістичне об'єднання студентів [пор. 12]. Після 1945 р. утворення *NS* слугувало позначенням режиму. Відповідно, виникли слова: *NS-Staat* – націонал-соціалістична держава; *NS-Verbrechen* – націонал-соціалістичний злочин. Однак у німецькій мові слово – *nationalsozialistisch* не вживається. Отож, такі утворення доцільно розглядати як нові лексеми, а не скорочення. Ці слова ми вважатимемо композиційно специфічними ініціальними скороченнями, оскільки вони, з одного боку, самостійно не вживаються, а з іншого – є першими частинами часткових скорочень, за прикладом скорочення – *U-Bahn*.

Утворення, такі як *bio-*, *euro-*, самостійно у тексті як повноцінні слова не вживають. Їх розглядають як скорочення слова, оскільки вони є морфемами. Виникає запитання, чи доцільно вважати ці утворення скороченнями, бо якщо це так, то для них повинна існувати відповідна вихідна форма. Якщо ж такі утворення не належать до скорочень, тоді необхідно встановити їх словотвірний статус, а саме зачислити до окремої групи, де перша складова є усиченням на *-o*, (напр. *Biorhythmus* ← *biologischer Rhythmus* – біологічний ритм). До цієї ж групи можна віднести *Eurodollar*, *Abopreis*, *Homobewegung*, *Abo* ← *Abonnement*, *Homo* ← *Homosexueller*, *Euro* ← *Europa*, *Psychoanalyse* ← *psychologische Analyse*, *Ökosystem* ← *ökologisches System*.

Детальніше розглянемо раніше згаданий елемент *Euro*. Його можна знайти у складових багатьох нових лексем, напр., *Eurosport* – канал телебачення, *Eurotunnel* – тунель між Англією та Францією, *Eurodollar* – доларовий запас у неамериканських банках. Таке формулювання знаходимо у словнику іншомовних слів Дудена з приміткою: скорочення від *europäisch* і *Dollar* [3, с. 354], отже йдеться дійсно про скорочення морфеми.

Іншим прикладом складеного скорочення є *Linol* ← *Linoleum* у словах *Linolschnitt*, *Linoldruck*. У праці В. Фляйшера та І. Барца знаходимо приклад *Turbo* ← *Turbine*, зафіксований у словниках як скорочений варіант – *Turb+o*, *Turbo*, що вживається у значенні також *швидко*, *дуже швидко*. Сьогодні значення слова розвинулись настільки, що в одному випадку його вживають замість повного слова *турбіна*, а в іншому – у значенні *швидко*: так виникає полісемія, або й омонімія. На межі обох значень перебуває слово *Turbodiesel*, яке, залежно від технічного застосування і від знання реципієнта, може вживатись у значенні *частини*, що перебуває всередині турбіни, і в значенні – *швидко*. У випадку, коли *Turbo* вживають у значенні *Turbine*, його можна розцінювати як морфемний варіант, утворений у результаті процесу скорочення. Виходячи з

¹ Einzel – В. Фляйшер розглядає, як перший елемент складеного слова [137], rück – Г. Вельманн називає префіксом [253], sonder – названо префіксом у праці Ербена [127].

² Ortner H. Zur Theorie und Praxis der Kompositionsforschung / Hanspeter Ortner, Lorelies Ortner. – Tübingen : Narr, 1984. S. 94–100.

характеристик скороченого слова, утворення *Euro-, Linol-, Turbo-* належать до групи скорочених морфем зі специфічними ознаками словоскладання. Інші приклади *inter-, tele-* вживаються без змін у складених словах; існують також випадки, коли зв'язані елементи є другою складовою у відповідних словах: *Motel, Bootel*.

Іншими проблемними випадками класифікації скорочених слів у межах словотворення є явища контамінації, контракції, змішані типи словоскладання. Йдеться про утворення, які налічують складені слова і в яких можуть випадати навіть слова вихідної лексеми. Наприклад: *Meisterstückwerk* $\Leftarrow$ *Meisterstück* + *Stückwerk*; *Besserwessi* $\Leftarrow$ *Besserwisser* + *Wessi*. Окрім того, існують скорочення, в яких випускаються частини морфем: *Schwabylon* $\Leftarrow$ *Schwabing* + *Babylon* (назва готельного комплексу у Швабінгу). Таким способом часто утворюються іронічні або гумористичні слова.

Говорячи про згадані вище випадки, важко визначити їхнє місце у словотворенні: чи належать вони до скорочень, чи до особливих випадків словоскладання. У працях, присвячених виключно скороченням, їх не розглядають, а у працях, що розглядають словотворення загалом, вони отримують неоднозначну оцінку.

Автори В. Фляйшер, [4, с. 236]³, В. Генцен [6, с. 249–256]⁴ вважають такі приклади особливими випадками словотворення. Якщо В. Фляйшер у жодному разі не називає наведені лексеми скороченнями, то у праці В. Генцена можна відшукати суперечливі твердження, такі як віднесення перелічених одиниць до групи часткових скорочень, у яких випадає середня частина відповідної вихідної форми. К. Ганзен дотримується думки, що, зокрема, англійський приклад *smog* $\Leftarrow$ *smoke* + *fog* можна вважати особливим випадком словоскладання [5, с. 132–135]⁵. Г. Ортнер / Л. Ортнер [7, с. 101]⁶ зазначають, що такі утворення слід розглядати не лише в межах самого словотворення, але на рівні значення (англ. blends)⁷, оскільки внаслідок комбінації двох сегментів виникає новий зміст та значення утвореного слова. Дотримуючись визначень К. Батт, Г. Фатера, І. Барц, Т. Веннеманна та інших мовознавців, називаємо скорочення, утворені шляхом зрощення декількох сегментів в результаті чого формується нове значення, **амальгамою**, і розглядаємо їх як окреме явище в межах словотворення, напр., *Stagflation* $\Leftarrow$ *Stagnation* + *Inflation*, *Kurlaub* $\Leftarrow$ *Kurort* + *Urlaub*, *Eurovision* $\Leftarrow$ *europäisch* + *Television*.

Цікавим явищем є складені слова, у другій складовій яких скорочено суфікс (напр., *Mähdrescher* $\Leftarrow$ *Mähdreschmaschine*). Вельманн зараховує такі утворення до скорочень [11, с. 393]⁸ і пояснює явище заміною другої складової вихідної форми суфіксом (напр., *Laster* $\Leftarrow$ *Lastwagen*, *Vollernter* $\Leftarrow$ *Vollerntemaschine*). В. Фляйшер аналізує такі приклади в межах афіксів [4, с. 142]⁹. Вважаємо, що наведені вище приклади не є скороченнями, а новими словами, утвореними за допомогою суфіксації.

Скорочення можуть слугувати новими словотвірними основами, отож вони також беруть участь у словотворенні, з них утворюються похідні слова суфіксальним способом, за допомогою суфіксів *-er-, -ler* (напр., *BGRer, FSJler*). Такі скорочення характеризують певних осіб. Зазвичай, скорочення із суфіксами *-ler* – називають членів організацій. Наприклад: *PJ* $\Leftarrow$ *Praktisches Jahr* – останній рік навчання у медичному закладі $\Rightarrow$ *Pjler* – студент медичного вишу, який закінчує навчання; *ZP'ler* $\Leftarrow$ *ZP* $\Leftarrow$ *Zahnradfabrik Pasau* – фабрика з виробництва зубчастих коліс м. Пассау, відповідно *ZP'ler* – працівник цієї фабрики. Зафіксовано також суфікс *-ianer(in)* (напр., *WIPianer(in)* $\Leftarrow$ *WIP* $\Leftarrow$ *Wissenschaftler-Integrations-Programm* – науково-інтеграційна програма), відповідно *WIPianer(in)* – учасник / ця цієї програми.

Серед аналізованих прикладів наявні випадки утворення нових слів шляхом додавання до скорочення префікса *-Ex*, напр., *Ex-DDR* $\Leftarrow$ *Ex-Deutsche demokratische Republik* – колишня Німецька Демократична Республіка, *Ex-Hiwi* $\Leftarrow$ *Ex-Hilfswillige* – колишній допоміжний персонал.

За допомогою скорочень відкриваються нові можливості для словотворення, що робить їх незамінними у тексті. [пор. 10, с. 13]. Активність скорочень розглядають часто як прояв її мовно-економної функції «Економність скорочень проявляється найповніше у синтагматичному аспекті. В той час, як багато вихідних форм з'єднані синтаксично, то у розпорядженні відповідних скорочень є словотвірні засоби і скорочення з повною одиницею пишуться через дефіс» [1, с. 374]. Скорочені одиниці дають можливість для творення нових словотвірних конструкцій, які неможливо утворити з їхніми вихідними формами: *SPÖ-Politiker* $\Leftarrow$ *Politiker der Sozialdemokratischen Partei Österreichs* – політик з соціал-демократичної партії Австрії, *UN-Studie* $\Leftarrow$ *Studie von United Nationen* – дослідження Організації Об'єднаних Націй, *dra-Meldung* $\Leftarrow$ *Meldung der Deutschen Presseagentur* – повідомлення інформаційного агентства ФРН, *SWR-Justitiar* $\Leftarrow$ *юрисконсульт Швейцарської Наукової Ради*. Композити з повними варіантами цих фрагментованих одиниць в мові не існують (*Sozialdemokratische-Partei-Österreichs-Politiker, Schweizerischer-Wissenschaftsrat-Justitiar, Deutsche-Presseagentur-Meldung*). У газетних текстах більше 90% таких композитів мають першою складовою звичайні випадки фрагментації багатосегментних скорочень (ініціальні скорочення). Менше 10% приклади, в яких скорочені одиниці виступають другою складовою у композиті: *Bundes-CDU, West-SPD, Leichtathletik-WM*. Можлива комбінація вживання двох скорочень, писатись вони можуть через дефіс або через косу риску (*Uni-TV, CDU/CSU*). Якщо ж складовою новоутвореного композиту є односегментне скорочення, то немає строгих правил, чи вони пишуться через дефіс або разом: *Kunst-Demo Autowerbung*, але *Auto-Werkstatt, Kinobesuch*, але *Kino-Star*. Часто це залежить і від суб'єктивного рішення автора або від вживаності конструкції.

При декодуванні багатосегментних скорочень виникають навіть тавтології. Це явище описують М. Шредер та Г. Штарке і пов'язують це з «непрозорістю переважно складених скорочень у порівнянні з їхньою вихідною формою» [8, с. 315; 9, с. 90]. У газетному корпусі містяться наступні скорочення *BMW-Werk* $\Leftarrow$ *Bayerischer Rundfunk- Hörfunk, SMS-Nachricht* $\Leftarrow$ *Short Message Service- Nachricht*.

Таким чином, скорочення мають здатність не лише до редукції форми і компресії змісту, але й до процесів експансії, що виявляється у формуванні з іншими словотвірними базами нових лексичних одиниць. Це ще раз підтверджує їхній статус у системі мови як слів з доступним ступенем фонетико-морфологічної репрезентації, семантичного навантаження і граматичного оформлення.

³ Fleischer W. Wortbildung / Wolfgang Fleischer, Joachim Schildt, Peter Suchsland // Kleine Enzyklopädie. Die Deutsche Sprache. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1983. – S. 237–273.

⁴ Henzen W. Deutsche Wortbildung / Walter Henzen. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1965. – 178 S.

⁵ Hansen K. Abriß der modernen englischen Wortbildung. / Klaus Hansen. – Potsdam : PH Potsdam, 1968. – 136 S.

⁶ Ortner H. Zur Theorie und Praxis der Kompositionsforschung / Hanspeter Ortner, Lorelies Ortner. – Tübingen : Gunter Narr, 1984. – S. 94–100.

⁷ Ortner H. Zur Theorie und Praxis der Kompositionsforschung / Hanspeter Ortner, Lorelies Ortner. – Tübingen : Narr, 1984. – С.101.

⁸ Wellmann H. Die Wortbildung / Hans Wellmann // Duden – Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. – 4. völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim : Bibliografisches Institut, 1984. – S. 386–501.

⁹ Fleischer W. Wortbildung / Wolfgang Fleischer, Joachim Schildt, Peter Suchsland // Kleine Enzyklopädie. Die Deutsche Sprache. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1983. – S. 237–273.

Аналіз способу творення скорочень дав змогу констатувати, що між окремими літерами у скороченні та між літерами відповідної вихідної форми існує певне співвідношення, отож графічна структура вихідної форми впливає на спосіб утворення відповідного скорочення. Відштовхуючись від вихідної форми, спробуємо утворити нові скорочення, які до цього часу в мові не існували. Спробуємо порівняти результат генези скорочень із вихідними формами, а також різні можливості та правила утворення скорочених форм. Для визначення оптимального варіанту для вживання у мові, доцільно керуватись такими принципами:

1. Скорочення – це раціоналізована форма вихідної лексеми, певна частина якої зазнала редукції. За нею повинна легко декодуватись вихідна форма (принцип I).

2. Лінійна послідовність літер у скороченні має якомога легко вимовлятися по літерах, за правилами читання в алфавіті, або ж по складах, вимова односегментних скорочень повинна бути прийнятною (принцип II).

3. Утворені скорочення повинні відрізнятися від уже існуючих (принцип III).

Проаналізуємо, до прикладу, за цими принципами формування багатосегментного скорочення від вихідної форми – *Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen*. Можливі варіанти скорочення цього композиту: *AM*; *ABM*; *ArBM*; *Ar. Besch. Maßn.*; *Ar.Besch.Maß*.

Дволітерне скорочення *AM* – не відповідає згідно з третім принципом, тому що існує таке ж скорочення від *Ausfuhrmeldung* ⇒ *AM* – експортна декларація та від *Ackermaschinen-Reifen* ⇒ *AM* – шини для сільськогосподарських машин. Перший принцип дотримано не повністю, адже літери *AM* відображають не всі складові частини композиту *Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen*. Другий варіант скорочення *ABM* підходить повністю за двома принципами, тому що за літерами легко декодувати вихідну форму, яка має прийнятну фонетичну оболонку. Але таке ж скорочення має ще інше англійське трактування *ABM* ⇐ *Antiballistic missile* – ППО = протиракетна оборона. Варіант *ArBM* також підходить за двома принципами, але на відміну від попереднього варіанту, цей варіант не має іншого декодування, він неприйнятний для вимови. Два варіанти *Ar. Besch. Maßn.* та *Ar.Besch.Maß*. не мають інших трактувань і за ними легко проглядається вихідна форма, але вони зовсім неприйнятні для вимови. Як показав проведений аналіз, найоптимальнішими для використання є скорочені варіанти *ABM* та *ArBM*. У мові вживається варіант *ABM* ⇐ *Arbeitsbeschaffungsmaßnahmen* – система заходів працевлаштування, на основі чого можна зробити висновок, що в даному випадку визначальний фонетичний аспект у порівнянні з використанням скорочення *ArBM*, яке не має іншого трактування.

Проаналізуємо генезу скорочення словосполучення *Allgemeine Bedingungen für Unfallversicherung*. Можливими варіантами скорочення могли б бути *AB*; *BU*; *ABU*; *ABfU*; *All. Bed. f. Unf.* Для аналізу скористаємось наведеними принципами формування скорочень. Дволітерні скорочення *AB* та *BU* легко читаються за правилами вимови, однак не дотримано перший принцип, адже літери не позначають усі складові словосполучення. Не підходять ці варіанти і за третім принципом, адже у такій формі вони мають інше трактування: *AB* ⇒ *Ausführungsbestimmungen* – технічні умови; *BU* ⇒ *Betriebsunterbrechung* – виробничий простій. Варіанти *ABfU* та *All. Bed. f. Unf.* підходять за першим та третім принципами, тобто не існує інших варіантів їх трактування та за скороченням легко декодується вихідна форма, проте їх фонетичне звучання не прийнятне. Найоптимальнішим варіантом скорочення словосполучення *Allgemeine Bedingungen für Unfallversicherung* – загальні умови страхування від нещасних випадків є *ABU*. Отож, при утворенні зазначеної фрагментованої одиниці від словосполучення важливі всі принципи формування скорочення, та знову ж таки найбільшу вагу має фонетичний критерій.

Наведені вище принципи дають також змогу підтвердити сформульоване раніше припущення, що нові графічні скорочення утворюються у мові не так часто, за винятком оказіональних утворень, або якщо й утворюються, то вживаються на письмі, а не в усному мовленні. Визначальним принципом у формуванні скорочень залишається фонетичний. Отже, скорочення можна розглядати у досить широкому спектрі, навіть аналізувати межі «скорочення», «словоскладання» та походних слів, утворених суфіксальним чи безафіксальним способом. У деяких випадках виникають неточності або спірні питання щодо приналежності певних прикладів до тієї чи іншої групи.

Література:

1. Bellmann G. Zur Variation im Lexikon: Kurzwort und Original / G. Bellmann // *Wirkendes Wort*. – 1980. – Nr. 30. – S. 369–383.
2. Brockhaus-Wahrig. Deutsches Wörterbuch in sechs Bänden / herausg. von G. Wahrig, H. Krämer, H. Zimmermann. Bd. 2. – Wiesbaden ; Stuttgart, 1981. – 902 S.
3. Duden Fremdwörterbuch. – 3., völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim ; Wien ; Zürich : Dudenverlag, 1974. – 781 S.
4. Fleischer W. Wortbildung / Wolfgang Fleischer, Joachim Schildt, Peter Suchsland // *Kleine Enzyklopädie. Die Deutsche Sprache*. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1983. – S. 237–273.
5. Hansen K. Abriß der modernen englischen Wortbildung. / Klaus Hansen. – Potsdam : PH Potsdam, 1968. – 136 S.
6. Henzen W. Deutsche Wortbildung / Walter Henzen. – Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 1965. – 178 S.
7. Ortner H. Zur Theorie und Praxis der Kompositionsforschung / Hanspeter Ortner, Lorelies Ortner. – Tübingen : Narr, 1984. S. 94 – 100
8. Schröder M. Kurzwortbildung / Marianne Schröder, Wolfgang Fleischer // *Wortschatz der deutschen Sprache in der DDR*. – 2. Aufl. – Leipzig : Bibliographisches Institut, 1988. – S. 312–315.
9. Starke G. Kurzwörter: Tendenz steigend / Günter Starke // *Deutschunterricht*. – 1997. – Nr. 50. – Heft 2. – S. 88–94.
10. Steinhauer A. Von Azubi bis Zivi, von ARD bis ZDF Kurzwörter im Deutschen / Anja Steinhauer // *Sprachdienst*. – 2001. – Nr. 45. – Heft 1. – S. 1–14.
11. Wellmann H. Die Wortbildung / Hans Wellmann // *Duden – Grammatik der deutschen Gegenwartssprache*. – 4. völlig neu bearb. und erw. Aufl. – Mannheim : Bibliografisches Institut, 1984. – S. 386–501.
12. Wellmann H. Zur morphologischen Regelung der Substantivkomposition im heutigen Deutsch / Hans Wellmann, Nikolaus Reindl, Annemarie Fahrmaier // *Zeitschrift für deutsche Philologie*. – 1974. – Nr. 93. – S. 358–378.